

«КОММУНИКАТИВДУУ КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮК» ТҮШҮНҮГҮ ЖАНА АНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ СИСТЕМАСЫНДАГЫ ОРДУ

ПОНЯТИЕ «КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ» И ЕГО РОЛЬ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Omurzakova Ch.Sh.

THE CONCEPT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AND ITS ROLE IN THE EDUCATION SYSTEM

***Аннотация:** Кыргыз Республикасынын билим берүү системасында акыркы жылдары окуучулардын түйүндүү жана предметтик компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу маселеси өз актуалдуулугун көрсөтүүдө. Изилдөөлөр аркылуу түйүндүү компетенттүүлүктүн бир нече компоненттери аныкталган, алардын ичинен коммуникативдүү компетенттүүлүк калган компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу үчүн тиешелүү салым кошо тургандыгы белгиленген. Окуучулардын коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун актуалдуу маселесине айланышын республикада кабыл алынган маанилүү документтер дагы көрсөтүп турат. Макала “коммуникативдүү компетенттүүлүк” түшүнүгүнүн мазмунун чечмелөөгө, анын билим берүү системасындагы ролун аныктоого арналган.*

***Түйүндүү түшүнүктөр:** коммуникация, баарлашуу, байланыш, коммуникациялык компетенттүүлүк, компетенция, компетенттүүлүк, коммуникативдүү билгичтиктер, коммуникативдүү компетенттүүлүк.*

***Аннотация:** В системе образования Кыргызской Республики в последнее годы показывает свою актуальность вопрос формирования ключевой и предметной компетентности. Исследованиями определены компоненты ключевой компетентности, отмечено о том, коммуникативная компетентность вносит свой вклад в формирование других компонентов компетентности. Принятые в республиканском масштабе документы также показывают актуальность вопроса формирования коммуникативной компетентности учащихся. Статья посвящена раскрытию содержания понятия “коммуникативная компетентность”, его роли в системе образования.*

***Ключевые слова:** коммуникация, общение, связь, коммуникативность, компетенция, компетентность, коммуникативные умения, коммуникативная компетентность.*

***Annotation:** The education system of the Kyrgyz Republic in recent years shows the urgency of forming a key and subject competence. The studies identified the key components of competence, noted that communicative competence contributes to the formation of other components of competence. Adopted in the national*

scale, the documents also show the relevance of the issue of formation of communicative competence of students. This article is devoted to disclosing the content of the concept of "communicative competence" and its role in the education system.

***Keywords:** communication, competence, communication skills, communicative competence.*

Киришүү. Адамзаттын жашоосун байланышсыз, бири-бири менен карым-катнашсыз, б.а. адамды коммуникациялык ишмердүүлүгү жок элестетүү мүмкүн эмес. Адамдар жаш курагына, алган билимине, социалдык, улуттук жана территориялдык абалына карабастан дайыма бири-биринен маалымат сурайт, алган маалыматты сактайт, бир сөз менен айтканда бири-менен байланышта, карым-катнашта болушуп, коммуникативдүү ишмердүүлүктү жүргүзүшөт. Коммуникация учурунда адам билимге жана ишмердүүлүктүн ар түрдүү ыкмаларына ээ болот. Коммуникация аркылуу адам ишмердүүлүктүн субъекти катары калыптанат. Ушул көз караштан алганда адамдардын бири-бири менен байланышынын түзүлүүсү анын инсан катары калыптанышына чоң таасир этет. Коммуникация – коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруунун башаты десек болот.

Коммуникативдүү компетенттүүлүктүн азыркы учурда актуалдуу экендиги, жаш муундардын коммуникация билгичтиктерине ээ болушу зарыл экендиги Кыргыз Республикасынын билим берүүсүн 2020-жылга чейин өнүктүрүү Стратегиясында дагы баса белгиленген. Жалпы орто билим берүүнүн мамлекеттик стандартында жана улуттук алкактык куррикулумда окуучулардын коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу билим берүүнүн маанилүү милдеттери катары саналган. Ошол себептен азыркы күндө коммуникативдүү компетенттүүлүктүн билим берүү системасы үчүн ролу чоң. Дал ушул коммуникативдүү компетенттүүлүк башка түйүндүү

компетенттүүлүктү калыптандыруунун негизин түзөт.

Коммуникациянын маңызы. Коммуникация термини латын сөзүнөн которулганда жалпы кылам, байланыштырам, баарлашам деген маанини билдирет. Советтик энциклопедиялык сөздүктө коммуникация бул баарлашуу, ишмердүүлүк процессинде адамдан адамга маалыматты берүү деп чечмеленет [1, 617-б.]. Демек, коммуникация – бул баарлашуу жана маалымат алмашуу процесси. Психология боюнча сөздүктө коммуникация – социалдык өз ара аракеттенүүнүн маңыздуу аспектиси деп белгиленген [2, 168-б.]. Ар кандай жекече аракет адамдардын ортосундагы түз жана каймана катыштарды шарттайт, ошондуктан бул аракеттин курамында коммуникативдик аспект бар экендигин баамдоого болот. Башка адамдын кабыл алуусуна багытталган атайын аракеттер кээде коммуникативдүү аракеттер деп да айтылат.

Коммуникация байланыштарды, жекече аракеттерди жалпылап түшүнүү жана бул байланышты жаңы биргелешкен аракетте ишке ашыруу деп дагы белгиленет. Бул учурда субъект-субъект катышы ишке ашырылат. Азыркы учурда жаңы маалыматтык технологиялардын адамдын турмушунун бардык чөйрөсүндө колдонулуп жатышынан улам коммуникациянын субъект-объект катышы дагы ишке ашырылып жаткандыгын байкоого болот. Коммуникация өзүнүн курамына төмөнкүдөй этаптарды камтыйт:

- пландаштыруу;
- контакт түзүү;
- маалымат алмашуу;
- рефлексия жүргүзүү.

Ар кандай коммуникация анын катышуучулары үчүн маанилүү болгон маалымат алмашуу болуп эсептелет. Коммуникациянын ичинен мектептин окуучулары үчүн маанилүү болуп эсептелгени – бул речтик, же кептик коммуникация. Украиналык изилдөөчүлөр М.Я. Демьяненко жана К.А. Лазаренко кептик коммуникациянын беш негизги компонентин бөлүп көрсөтүшөт [3]:

- баарлашуу кырдаалы;
- кепти жөнөтүүчү;
- кепти кабыл алуучу;
- кептик аракеттин жүрүү шарты;
- кептик кабарлоо.

Кеп коммуникациясы кепти жөнөтүүчүнү, кепти кабыл алуучуну, алардын кеп ишмердүүлүктөрүн жана кептин продуктусу катары кабарлоону камтыйт.

Окуу процессинде коммуникацияны уюштуруу көбүнчө кеп ишмердүүлүгү аркылуу ишке ашат. Мында кеп ишмердүүлүгү үчүн түзүлүүчү кырдаалды мугалим даярдайт. Кеп ишмердүүлү-

гүнүн предмети болуп акыл-ой эсептелет, ал кандайдыр бир аныкталган мотив менен байланышта болуп, белгилүү бир теманын чегинде туюнтулат. Кепке тартуу ички (адамдын өзүнүн муктаждыгынан келип чыгат) жана сырткы (башка бирөөлөрдөн келип чыгат) болушу мүмкүн. Кырдаалдын өзү карама-каршылыкты камтышы мүмкүн жана алар коммуникация учурунда чечилиши зарыл. Мындай кырдаал проблема деп аталат. Кырдаалдын динамикалууулугу коммуниканттардын активдүүлүгүнө, баарлашууга кызыгуусуна, кызыгууларынын жалпылуулугуна, бири бирине, кырдаалга болгон мамилесине жараша болот.

«Коммуникация» түшүнүгүн жөн гана баарлашуу, же байланыш түзүү процесси деп карабастан, бул түшүнүктү илимий дисциплина катары дагы карашат. Орус окумуштуусу И.П.Яковлев, коммуникациянын коомдогу ролу жана орду, анын өнүгүшү жана структурасы, коммуникациялык процесс жана анын каражаттары тууралуу илимий дисциплина деп эсептейт [4]. Коммуникациянын социалдык илимдин өз алдынча дисциплина катары түзүлүп чыгышына маалыматты берүүнүн техникалык каражаттарынын, мисалы, телеберүүлөрдүн, компьютерлердин өнүгүүсү, маалыматтык коомдун түзүлүшү ж.б. себеп болгонун айта кетүү зарыл.

Коммуникативдүүлүк. Адамдын коммуникацияга, б.а. баарлашууга болгон жөндөмдүүлүгү психология илиминде коммуникативдүүлүк деп аталат. Коммуникативдүүлүк – бул окуучунун ар кандай аракетинин мотивдешкендиги, сырткы стимулдашуудан эмес, ички ниет аркылуу аракеттин келип чыгышы. Изилдөөлөрдө «коммуникативдүүлүк» түшүнүгү боюнча бир нечелеген аныктамалар келтирилген. Биздин оюбузча төмөнкү аныктама бул түшүнүктүн маани-маңызын толук чагылдырып турат: коммуникативдүүлүк – бул жөндөмдүүлүк, коммуникацияга (баарлашуу учурунда маалыматты берүүгө), контакт түзүүгө, баарлашуу үчүн байланыш түзүүгө болгон ынтаа [5, 176-б.]. Коммуникативдүүлүк адамдардын ортосундагы өз ара карым катнашты пайда кылат, ар бир инсан баарлашууга ынтаа койгонунун негизинде инсандардын бири-бири менен байланыштары жана катыштары калыптанат.

Коммуникативдүүлүк адамдын инсандык багытталгандыгын талап кылат, ал инсандын социалдык жана нравалык салмагын, анын керекжарагын, кызыгуусун, ишенимин жана идеалдарын аныктайт. Коммуникативдүүлүк адамдардын бири-бири менен ой жана сезим алмашуусун, тынчсызданууларынын сыртка чыгарылышын шарттайт. Инсандын коммуникативдүүлүгү тууралуу кеп кылганда анын кызыгуусунун, аткарыла турган баарлашуусунун бир максатка багытталгандыгы тууралуу билүүгө болот. Демек,

коммуникативдүүлүк – бул активдүүлүк, эмоция, ишенимдүүлүк менен дагы мүнөздөлөт. Бул касиеттери белгилүү болгон адамды коммуникативдүү адам деп коюшат.

Адам өзүнүн керектөөсүн жана кызыгуусун, баалуулуктарын аңдап билиши керек, айлана чөйрөнү бурмалабастан, объективдүү кабыл алууга жөндөмдүү болушу керек, сырткы чөйрөдөгү жаңылыктарды кабыл алууга даяр, башка социалдык группаларда өзүнүн мүмкүнчүлүктөрүн баалай алышы зарыл. Ушундай касиеттерге ээ адамды коммуникативдүү адам деп атоого болот.

Коммуникативдүү адам кырдаалга бат адаптацияланат, социалдык жүрүм-турумдун вербалдык жана вербалдык эмес каражаттарын максаттуу түрдө колдоно алат. Коммуникативдүүлүктү калыптандырууда негизги булак болуп тажрыйба, жалпы эрудиция жана атайын илимий методдор эсептелет дейт адистер. Ушулардын бардыгы адам үчүн субъективдүү маанилүү, бирок булардын ичинен маанилүүсү болуп тажрыйба эсептелет. Тажрыйбаны талкуулоодо негизги орунду инсан аралык баарлашуу ээлейт.

Коммуникативдүү болушу үчүн адам коммуникативдүү билгичтиктерге ээ болушу керек. Окумуштуулар баарлашуу концепциясынын алкагында төмөнкүдөй коммуникативдүү билгичтиктин комплексин бөлүп карашат:

- инсандар ортосунда коммуникация түзүү билгичтиги;
- инсандар ортосундагы өз ара аракеттенүү билгичтиги;
- инсандар ортосундагы кабыл алуу билгичтиги.

Билгичтиктердин биринчи түрү өзүнө вербалдуу жана вербалдуу эмес баарлашууну колдонууну, рационалдуу жана эмоционалдуу малыматты берүүнү камтыйт. Билгичтиктердин экинчи түрү тескери байланышты түзүү, айлана чөйрөнүн өзгөрүшүнө байланыштуу маңызды интерпретациялоо жөндөмүн билгизет. Үчүнчү түрү аңгемелешүүчүнүн позициясын кабыл алуу, аны угуу, баарлашууга кошулуу жана уюштуруу билгичтигин мүнөздөйт. Бул билгичтиктерди өздөштүрүү продуктивдүү баарлашууга жөндөмдүү боло турган инсанды калыптандырууга жана өнүктүрүүгө мүмкүндүк түзөт.

Коммуникативдүү компетенттүүлүк. Коммуникативдүү билгичтиктерди өздөштүрүүнүн негизинде адам коммуникативдүү компетенттүүлүккө ээ болот дешет окумуштуулар [6]. Коммуникативдүү компетенттүүлүк адамдын жашоосунда өзгөчө маанини ээлейт, демек, аны калыптандырууга өзгөчө көңүл бөлүнүүсү керек.

«Коммуникативдүү компетенттүүлүк» түшүнүгү «компетенттүүлүк» жана «компетенция» түшүнүктөрүнүн маанилүү бир компоненти экендиги изилдөөлөр аркылуу далилденген.

Көпчүлүк окумуштуулар компетенцияны бул белгилүү бир чөйрөдөгү ишмердүүлүктү эффективдүү жүргүзүү үчүн коюлган талап деп, ал эми компетенттүүлүктү инсандын белгилүү бир чөйрөдө топтогон тажрыйбасы жана анын өздүк сапаттарынын жыйындысы деп белгилешет. Бул учурда компетенттүүлүк компетенцияларга ээ болгондон кийин пайда болгон инсандык сапат.

Компетенттүүлүк – билимдерди, билгичтиктерди жана ишмердик ыкмаларды өз алдынча белгилүү бир кырдаалда (окуу, инсандык, кесиптик) колдонууга ылайыкталган интеграцияланган жөндөм. Ошону менен бирге ар бир компетенттүүлүк когнитивдик жана практикалык билгичтиктердин, билимдердин, мотивдердин, баалуулуктардын, багыттардын, эмоциялардын жана башка социалдык жана жүрүм турумдук компоненттердин жыйындысынан (анын ичинде коммуникативдик компетенттүүлүк дагы) турат, булар эффективдүү аракеттерди аткаруу үчүн бирдиктүү түрдө ишке ашырылат.

Коммуникативдүү компетенттүүлүк проблемасын изилдөө, аны калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн жолдорун иликтөө көптөгөн чет элдик изилдөөчүлөрдүн эмгектерине таандык. Коммуникативдүү компетенттүүлүктүн теориялык негизин жана уюштуруучулук-методикалык аспектилерин изилдөөдө И. А. Зимняя, А. А. Леонтьев, А.В.Хуторской, В.Г.Кочетова, А.П.Панфилова, Н. В. Кузьмина жана башкалар зор салым кошушкан. Бул маселе боюнча ата мекендик изилдөөчүлөрдүн ичинен компетенттүүлүк мамилеге арналган Т.Абдырахманов менен М.Ногаевдин «Компетентностный подход в современном образовании» аттуу эмгегин белгилей кетүүгө болот. Бул эмгекте авторлор Россиялык жана чет элдик изилдөөчүлөрдүн эмгектерине талдоо жүргүзүшүп, коммуникативдүү компетенттүүлүктүн түрлөрүн, компоненттерин аныкташкан [7].

Психологияда коммуникативдүү компетенттүүлүк билимдерге, билгичтиктерге жана көндүмдөргө, инсан аралык өз ара аракеттенүүсүнүн чөйрөсүндө индивиддин сезүү жана социалдык тажрыйбасына негизделген, баарлашуунун ар кандай кырдаалдарында ориентир алуучулук деп белгиленет [8, 65-6].

Социологиялык энциклопедияда коммуникативдүү компетенттүүлүк бул:

- индивиддин билимдерине жана сезүү тажрыйбаларына;
- курчап тургандар менен эффективдүү өз ара аракеттенүү жөндөмдүүлүгүнө;

- инсан аралык катыштарга жана социалдык чөйрөнүн шарттарына негизделген баарлашуунун ар кандай кырдаалдарындагы инсандын багытталгандыгы деп белгиленет [9].

Окумуштуулар жалпы жонунан коммуникативдүү компетенттүүлүктү адамдардын бири-бири менен аракеттенүүсү, инсандар ортосундагы карым-катнаштын алкагындагы билимдер жана билгичтиктер, маалымат менен алмашуу жана адамдардын бири-бирин таануу ишмердүүлүктөрүндөгү коммуникативдүү жана уюштуруу билгичтиктери, адамдын өзүнүн жана башкалардын жүрүм турумун башкаруу менен байланышкан сапаттар деп аныкташат.

А.П. Панфилова [10] коммуникативдүү компетенттүүлүктү билимдердин, билгичтиктердин жана көндүмдөрдүн жыйындысы деп түшүнөт, ал төмөнкүлөрдү: коммуникация процессинин өзгөчөлүгүн жана функциясын; баарлашуунун түрлөрүн жана анын негизги мүнөздөмөлөрүн; вербалдык жана вербалдык эмес баарлашууну; угуунун түрлөрүн жана аны колдонуунун техникасын; ишкердик өз ара карым катнаштардын методдорун жана формаларын; адамдарга таасир этүүнүн технологияларын жана ыкмаларын өз ичине камтыйт.

Көрүнүктүү психолог И.А. Зимняя коммуникативдүү компетенттүүлүккө төмөнкүдөй аныктама берет: коммуникативдүү компетенция – бул үйрөнүп жаткан тилдин каражаттары аркылуу кеп ишмердүүлүгүн ишке ашыруу жөндөмү, мында баарлашуунун милдетине ылайык, фонологиялык, лексикограмматикалык, социолингвистикалык, предметтик жана мекен таануучулук билимдердин, билгичтиктердин жана көндүмдөрдүн негизинде кептик коммуникативдик жүрүм турум ишке ашырылат [11].

Мындан тышкары, коммуникативдүү компетенттүүлүк тилдерди, курчап турган адамдар менен баарлашуунун жана өз ара аракеттенүүнүн ыкмаларын билүүнү, группада, коллективде иштөөнүн көндүмдөрүн өздөштүрүүнү шарттайт.

Коммуникативдүү компетенттүүлүк боюнча авторлордун эмгектерин талдоонун негизинде И.Н. Зотова бул түшүнүктүн курамында түрдүү пландагы төмөнкүдөй элементтер камтылгандыгын белгилейт [12, 109-б]:

- коммуникативдүү билимдер;
- коммуникативдүү билгичтиктер;
- коммуникативдүү жөндөмдүүлүктөр.

Коммуникативдүү билимдер – бул баарлашуу деген эмне, анын түрлөрү кайсы, өнүгүүнүн фазасы жана законченемдүүлүктөрү кандай болот деген суроого жооп берүүчү билимдер. Мындан тышкары, коммуникативдүү методдор жөнүндөгү, анын мүмкүнчүлүктөрү жана чектелгендиги

тууралуу, ар кандай кырдаалда жана ар кандай адамдардын курамында кайсы метод эффективдүү болоору тууралуу билимдер коммуникативдүү билимдердин курамына кирет.

Коммуникативдүү билгичтиктер – булар:

- кабар текстин адекваттуу формага уюштуруу;
- кептик билгичтиктер;
- ички жана сырткы пайда болууну гармониялаштыруу;
- тескери байланышты алуу билгичтиги, коммуникативдүү тоскоолдуктардан өтө алуу билгичтиги ж.б.

Мындан тышкары, төмөнкүдөй билгичтиктер дагы коммуникативдүү билгичиктин негизги элементтеринен болуп эсептелет:

- гумандуу, демокративдүү негизде баарлашуунун уюштуруу, ыңгайлуу эмоционалдык-психологиялык атмосфераны түзүү билгичтиги;
- өзүн-өзү текшерүү жана өзүн-өзү жолго салуу билгичтиктери;
- карым катнашты түзүү билгичтиги;
- профессионалдык этиканын принциптерин жана эрежелерин колдонуу билгичтиги;
- активдүү угуу билгичтиги;
- баарлашуу учурунда өнөктөштүн жүрүм турумун адекваттуу кабыл алуу жана баалоо билгичтиги;
- баарлашуучунун абалын, каалоосун жана жүрүм турум мотивин вербалдуу эмес сигналдар аркылуу аныктоо билгичтиги;
- баарлашууга жагымдуу таасир калтыруу билгичтиги.

Коммуникативдүү жөндөмдүүлүктөр – булар инсандын жекече-психологиялык касиеттери, булар коммуникативдүү ишмердүүлүктүн талаптарына жооп берет жана бул ишмердүүлүктөрдү тез ишке ашышын камсыз кылат.

Демек, коммуникативдүү компетенттүүлүк татаал интегративдүү инсандык түзүлүш, ал ар кандай мотивациялык, когнитивдик жана процесуалдык компоненттердин жана элементтердин жыйындысы менен мүнөздөлөт. Булар окуучуга ийгиликтүү өз ара аракеттенүүгө, баарлашууларды уюштурууга, баарлашуунун кырдаалын көрө билүүгө жана ага ийгиликтүү таасир этүүгө мүмкүндүк берет.

Коммуникативдүү компетенттүүлүк адамда кантип билинет жана байкалат, кандай иш аракеттерден анын калыптангандыгын көрүүгө болот деген суроолор азыркы учурда актуалдуу болууда. Мындан тышкары, бул компетенттүүлүктүн калыптануу деңгээли кандай болот деген суроо дагы коюлууда. Бул маселени чечүүгө карата окумуштуулар өз изилдөөлөрүн жүргүзүүдө жана аны чечүүнүн жолдорунун бири катары

окумуштуулар коммуникативдүү компетенттүүлүктүн компоненттерин сунушташат.

Коммуникативдүү компетенттүүлүк төмөнкүдөй структуралык элементтерди камтыйт:

- курчап тургандар менен өз ара аракеттенүүнүн ыкмаларын билүү;
- баарлашуунун шартына жараша оозеки кептин тил каражаттарын пайдалануу билүү жана көндүмдөргө ээ болуу;
- диалогдуу жана монологдуу кепке практикалык тажрыйбага ээ болуу;
- оозеки жана жазуу кептин маданиятына ээ болуу;
- окуу жана турмуштук баарлашуунун кырдаалдарында кеп этикетинин нормасына ээ болуу;
- группада, коллективде иштөөнүн көндүмдөрүнө ээ болуу;
- окуу кызматташтыгын ишке ашыруунун жөндөмүнө ээ болуу;
- ар кандай социалдык ролдорго ээ болуу;
- башка адамдардын ойлорун жана аракеттерин критикалык бирок чечкиндүү критикалык эмес баалоо билгичтиги.

Бирок коммуникативдүү компетенттүүлүк түшүнүгүнүн курамына кептик жана тилдик билимдердин зарыл топтомун өздөштүрүү эле кирбестен, кеп ишмердүүлүгүндө тилди практикалык жактан пайдалануунун билгичтиктерин калыптандыруу дагы кирет. Бул маселе социалдык активдүү инсанды калыптандыруу боюнча тарбиялоонун милдеттерин чечүү маселеси менен шайкеш келет. Мында коммуникативдүү компетенция коммуникативдүү маданияттын бир бөлүгү деп эсептелет, анткени ал инсандын жалпы гуманитардуу маданиятын өстүрүүгө алып келет, ар тараптуу ишмердүүлүккө катыштырууга мүмкүндүк бере турган инсандын жогорку чыгармачыл, дүйнөтаанымдык жана жүрүм-турумдук сапатын калыптандырууга жол ачат.

Азыркы окуу процессинде окуучулардын билимдерин, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн калыптандыруу процесси жогоруда биз карап өткөн коммуникация процессин ишке ашырууну, коммуникативдүү билгичтиктерди пайдаланууну шарттайт. Азыркы учурда окуучунун предметтик жана универсалдуу билгичтиктерин калыптандыруу маселеси да ушул коммуникативдүү билгичтиктерди колдонуу аркылуу ишке аша турганын жана универсалдуу билгичтиктердин курамында коммуникацияны ишке ашыруу аракеттери камтылып тургандыгын белгилей кетүү зарыл.

Корутунду. «Коммуникативдүү компетенттүүлүк» түшүнүгү боюнча биз талдоо жүргүзгөн аныктамаларда окумуштуулар бирдей пикирге келе албагандыгын байкайбыз. Чынында эле бул түшүнүк татаал түшүнүк экенине, ошол эле

учурда бул түшүнүк билим берүү системасы үчүн, мектептин окуу процесси үчүн эң керектүү түшүнүк экенине дагы күбө болуудабыз. Окумуштуулардын бир пикирге келе албагандыгы, бул түшүнүктүн педагогика илимине эле эмес, психология жана социология илимдерине дагы таандык экени маалым. Ошол себептен окумуштуулар өз илимий изилдөө алкагынан бул түшүнүккө аныктама берүү аракеттенишкен. Бирок ошол эле учурда бардык жогоруда каралган илимдер үчүн бирдей көз карашты аныктоого болот.

Коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруу маселесин окуу процессине киргизүү билим берүүнүн мазмунуна, окуу процессине, мугалимдин педагогикалык ишмердүүлүгүнө олуттуу өзгөртүүлөрдү киргизүүнү шарттайт. Коммуникативдүү компетенттүүлүктүн калыптанышы бир канча этапты басып өтүүсү керек. Окуу процессинин уюштурулушунда коммуникациялык процесс жүрөт. Мугалим менен окуу баарлашат, окуучу менен окуучу баарлашат. Окуу процессине компетенттүүлүк мамиле кылуу керек деген талап, окуучунун өздөштүргөн билимдерин практикада колдонуу менен, анын билгичтиктери калыптануусу керектигин маселенин эң негиздүү бөлүгү деп эсептейт. Дал ушул билимдер менен билгичтиктердин негизинде окуучунун жөндөмү калыптанат, бул жөндөм окуучунун ар кандай абалда өзүн реализациялай алуусун түптөндүрөт. Ал эми ушул абалга жеткен окуучу компетенттүүлүккө ээ болгон окуучу деп аталат. Коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруу процесси дагы ушул этапты басып өтүүгө тийиш.

Адабияттар

1. Советский энциклопедический словарь/Научно-редакционный совет: А.М.Прохоров (пред). – М.: «Советская Энциклопедия», 1981. – 1600с.
2. Психология. Словарь / Под общ. Ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2- изд. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
3. Демьяненко, М.Я. Основы общей методики обучения иностранным языкам: Теоретический курс: Учеб.пособие для студентов вузов, обуч. на фак. романо-германской филологии / М.Я. Демьяненко, К.А. Лазаренко, С.В. Мельник. – 2-е изд., доп. и перераб. – Киев: Вища школа, 1984. – 255 с.
4. Яковлев И.П. Основы теории коммуникации. Учебное пособие. – СПб.: Институт управления и экономики, 2001. – 230 с.

5. Колычева З.И. Ноосферная педагогика как новая образовательная парадигма. - СПб., 2004. – 207 с.
6. Андреева Г.М. Социальная психология. В книге Социология в России / Под ред. В.А. Ядова. – М., 1996. – С. 457-481.
7. Абдырахманов Т.А., Ногаев М.А. Компетентностный подход в современном образовании. (Учебное пособие). – Бишкек, 2011. – 114 с.
8. Бодалев А.А. Психологическое общение. - М.: Институт практической психологии; Воронеж: Модек, 1996. – 256 с.
9. Российская социологическая энциклопедия / Под ред. Г.В.Осипова. - М., 1998. – 672 с.
10. Панфилова А. П. Теория и практика общения: учеб, пособие для студ. сред, учеб, заведений / А. П. Панфилова. — М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 288 с.
11. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку. – М.: Русский язык, 1989. – 219 с.
12. Зотова И.Н. Коммуникативная компетентность как аспект социализации личности студента в условиях информатизации общества // Актуальные социально - психологические проблемы развития личности в образовательном пространстве XXI века». - Кисловодск, 2006. – 210 с.